

'והנה הסנה בוער'

חמשת השלבים במעמד הסנה, לימוד פשוטו של

מקרא.

מפרק ג' פסוק א' משה רועה את צאן יתרו, ומגיע לסנה, עד סוף כל התורה כולה – עוברים 40 שנה. כל הספרים – שמות ויקרא, במדבר, דברים.

מה קורה בימים הרבים הללו? מצרי מכה עברי, עברי מכה עברי, והרועות במדין. לבני ישראל – אנו לא יודעים הרבה. רק:

(כג) וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֹּאמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבָדָה וַיִּזְעַקוּ וַיִּתְעַל שְׁוֹעֲתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה: (כד) וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב: (כה) וַיֹּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּדַע אֱלֹהִים.

מעמד הסנה:

(א) וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֵתְנוּ כִּהְיוּ מִדְיָן וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה:

האם יש חשיבות לכך שמעמד הסנה מגיע תוך כדי הנהגת הצאן? נוכל לענות על שאלה זו רק בהמשך.

(ב) וַיֹּרָא מֵלֶאךָ יִקְוֶה אֱלֹהֵי בְלַבַּת אֲשֶׁר מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּרָא וְהִנֵּה הַסֵּנֶה בֹּעֵר בְּאֵשׁ וְהַסֵּנֶה אֵינּוֹ אֶפְלֵ: (ג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲסֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הַמְרָאָה הַגְּדֹל הַזֶּה מִדּוֹעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה: (ד) וַיֹּרָא יִקְוֶה כִּי סָר לְרֵאוֹת וַיִּקְרָא אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הַנְּבִי: (ה) וַיֹּאמֶר אֵל יִתְקַרֵּב הַלֵּם שֶׁל נְעֻלְיָךְ מֵעַל רִגְלֶיךָ כִּי הַמְקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קִדְשׁ הוּא.

כאן בד"כ המפרשים עוצרים ומבטאים את מהותו של מעמד הסנה. אבל אנו נמשיך לפשוט את המקרא ולראות את הכול. יש לנו את מעמד הסנה, והמקום נרא לבנתיים חורב, כי הר האלוקים הוא ייקרא רק בעתיד.

חורב זה יובש או חורבן. "אכלני חורב ביום וקרח בלילה". החורב הוא לא רק יובש, כמו שמתאר יעקב, אלא הוא משהו שמתאר שבירה. זה החום השובר, השורף, המשבר את הכל.

במקום הזה משה רואה סנה. עץ קוצים, והוא בוער. הסנה בוער – ואיננו אכל. זה לא אש שמלהטט מסביב את הסנה, והסנה מחזיק מעמד, אלא בתוך הסנה בוערת אש. ובתוך אש-בלבת האש, נראה מלאך ה' אל משה.

רק עוד מקום אחד נאו נפגוש את ה"של נעלך". רק אצל יהושע בן-נון אנו נפגוש את אותו מעמד. הרבה פעמים נביאים יקבלו נבואה, אבל אף פעם לא בציווי הזה. רק הכהנים במקדש הולכים יחפים כמו משה ויהושע. נקודה שנשאיר אותה פתוחה, ונמשיך במעמד הסנה:

(ו) וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְיָךְ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יֹרָא מִהֵבִיט אֶל הָאֱלֹהִים: (ז) וַיֹּאמֶר יִקְוֶה רָאָה רְאִיתִי אֶת עֲנִי עֲמִי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶת צַעֲקָתָם שְׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נִגְשָׁיו כִּי יִדְעָתִי אֶת מְכַאֲבָיו: (ח) וְאַרְדּוֹ לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם וְלְהַעֲלֵתוֹ מִן הָאֶרֶץ

ההוא אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש אל מקום הפנעני והחתי והאמרי והפריזי והחוי והיבוי.

חשוב לתאר את כל התארים של א". היא גם ארץ שבעת העממים, וגם ארץ זבת חלב ודבש. כאן הכינוי בפעם הראשונה, ואולי יש לכך סיבה מיוחדת דווקא בסנה.

(ט) ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לחצים אתם: (י) ועתה לכה ואשליחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים.

לאחר ההתגלות האלוקית, השיחה תתחלק לחמישה חלקים. שיחה א':

(יא) ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלהך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים:

רש"י אומר שיש כאן שתי שאלות. בפשוטו של מקרא – נראה אולי שאלה אחת. השאלה היא מי אנכי – ולכן למה שאוציא את בני ישראל? ומה אני חשוב לדבר עם פרעה? אבל לפי רש"י השאלה הראשונה היא מה אני ראוי, והשניה היא מה ישראל זכו שהם יצאו. ולכן לפי רש"י יש כאן גם שתי תשובות:

(יב) ויאמר פי אהיה עמך וזה לך האות פי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על החר הזה:

לשאלה הראשונה – זה לא אתה, אלא אני. ולמה הם? כי הם יצאו ויעבדו אותי במקום הזה. כלומר – סיפור הסנה בינתיים חשוב לנו מבחינת המקום. הקב"ה רוצה לגלות למשה שדווקא במקום הזה יהיה ההמשך.

שיחה ב':

(יג) ויאמר משה אל האלהים הנה אנכי בא אל בני ישראל ואמרת להם אלהי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אמר אלהם.

נושא ב' הוא שמו של הקב"ה. אצלנו מדובר בכמה פרשיות – לכן לפעמים אנו שוכחים שזה חלק ממעמד הסנה.

השאלה הזאת – מה שמו? היא שאלה שצריך להבין אותה. למה משה חושב שזה מה שהם ישאלו אותו? ונניח שזו השאלה – מה עונה לו הקב"ה? ואם התשובה למה שמו – הוא יקוק – כמו שנראה בפסוק הבא, הרי הם יודעים את השם הזה מספר בראשית, וכמובן משה רבנו יודע. ובכלל למה השאלה הזו תעלה – מתוך הנקודה הקודמת דווקא בסנה?

(יד) ויאמר אלהים אל משה אשר אהיה ויאמר כה תאמר לבני ישראל אהיה שלחני אליכם:

רש"י מסביר- אהיה עמם בצרה זו, וגם בשיעבוד מלכויות.

(טו) ויאמר עוד אלהים אל משה כה תאמר אל בני ישראל יקוק אלהי אבותיכם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור.

רש"י אומר – שהרי שאל מה השם ולא מה זכרי. לכן רש"י עונה - זה שמי- היקוק תעלים אותו. כלומר אתה לא תדע איך קוראים את השם הזה. שהוא נכתב ולא נקרא אלא בשם אחר – אדנות – שזה יהיה לדור דור.

אז הבנתי, אבל מה הקשר לכאן?

אני רוצה לטעון שאם נשים לב – לעובדה הפשוטה – שאין בה חידוש, אלא רק מזכור שאנו במעמד הסנה – אז ייפתח לנו מעמד ותפיסה חדשים לגמרי.

לכן מצוה הקב"ה את משה:

(טז) לָהּ וְאֶסְפֶּתְךָ אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם יְקִיֵּךְ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב לֵאמֹר פֶּקֶד פְּקִדְתִּי אֵתְכֶם וְאֵת הָעֲשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם: (יז) וְאָמַר אֵלֶיךָ אֵתְכֶם מִעֲנֵי מִצְרָיִם אֶל אֶרֶץ הַכְּנָעַנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרָזִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֶל אֶרֶץ זְבֹת חֶלֶב וְדָבָשׁ: (יח) וְשָׁמְעוּ לְקִלְךָ וּבָאתְךָ אֵתְךָ וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֶלֶךְ מִצְרָיִם וְאָמַרְתָּם אֵלָיו יְקִיֵּךְ אֱלֹהֵי הָעִבְרָיִים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה גִלְכָה בָּא דָרְךָ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בְּמִדְבָר וּנְזַבְחָה לְיְקִיֵּךְ אֱלֹהֵינוּ.

כלומר – כל בני ישראל שומעים לקולו. אז מדוע הוא שאל – והן לא יאמינו? ורש"י אומר – הרי הם מכירים את הסימן של פקד פקדתי, כי כבר יעקב אמר זאת, ועכשיו יש סימן. אבל אם יש סימן, אז למה ישאלו מה שמו?

ומשה צריך לבוא אל פרעה. אבל בסוף הוא לא יבוא לבד אלא עם אהרן. אבל עם פרעה יהיה קצת בעיות:

(יט) וְאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִתֵּן אֵתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרָיִם לְהֵלֵךְ וְלֹא בִּיד חֲזָקָה: (כ) וְשִׁלַּחְתִּי אֶת יָדִי וְהִכִּיתִי אֶת מִצְרָיִם בְּכָל נְפֻלְאֹתַי אֲשֶׁר אַעֲשֶׂה בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרָי כֵּן יִשְׁלַח אֵתְכֶם.

ואז דבר חדש, שלא מובן מה הקשר שלו? ומה החשיבות שלו דווקא בסנה?

(כא) וְנִתַּתִּי אֶת חֵן הָעַם הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרָיִם וְהָיָה כִּי תִלְכּוּן לֹא תִלְכוּ רִיקָם: (כב) וְשָׁאַלָה אִשָּׁה מִשְׁכַּנְתָּהּ וּמִגֵּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי כֶסֶף וְכְלֵי זָהָב וְשִׁמְלֹת וְשִׁמְתָם עַל בְּנֵיכֶם וְעַל בְּנֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם אֶת מִצְרָיִם:

עד כאן שלושה פרטים: 1. מי אנכי. 2. מה שמו. 3. ושאלו כלי כסף וכו'.

שיחה ג':

(א) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקִלִּי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֵלֶיךָ יְקִיֵּךְ:

למה הוא שואל זאת שוב, הרי לפני רגע הוא אמר שהוא יגיד להם פקד פקדתי, והן יאמינו.

(ב) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְקִיֵּךְ מִזֶּה מָה זֶה בְּיָדְךָ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה:

מהיכן יש לו מטה? כי הוא רועה. כנראה שפסוק א' של הפרק הקודם כן חשוב לנו.

(ג) וַיֹּאמֶר הַשְּׁלִיכֵהוּ אֶרְצָה וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי לְנֹחַשׁ וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו: (ד) וַיֹּאמֶר יְקִיֵּךְ אֶל מֹשֶׁה שִׁלַּח יָדְךָ וְאַחַז בְּזַנְבוֹ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּחַזְק בוֹ וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפּוֹ: (ה) לָמַעַן יֵאֱמִינוּ כִּי נִרְאָה אֵלֶיךָ יְקִיֵּךְ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב: (ו) וַיֹּאמֶר יְקִיֵּךְ לוֹ עוֹד הֲבֵא נָא יָדְךָ בְּחִיקְךָ וַיָּבֵא יָדוֹ בְּחִיקוֹ וַיּוֹצֵאֵהוּ וְהִנֵּה יָדוֹ מִצְרַעַת פְּשִׁלְגָּ: (ז) וַיֹּאמֶר הֲשִׁב יָדְךָ אֶל חִיקְךָ וַיִּשָּׁב יָדוֹ אֶל חִיקוֹ וַיּוֹצֵאֵהוּ מִחִיקוֹ וְהִנֵּה שְׁבָה כְּבָשָׂרוֹ: (ח) וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לָךְ וְלֹא יִשְׁמְעוּ לְקִלְ הָאֵת הָרִאשׁוֹן וְהָאֲמִינוּ לְקִלְ הָאֵת הָאַחֲרוֹן.

כולם יודעים שהיד המצורעת היא סימן ללשון הרע. ואז מה צריך משה לעשות – אות. אבל הרי לא מופיע שהוא עשה זאת? וגם לא מופיע שהוא עמד לפני עם ישראל זרק מטה. לכן אומר רש"י:

והאמינו לקל האת האחרון - משתאמר להם בשבילכם לקיתי על שספרתי עליכם לשון הרע יאמינו לך, שכבר למדו בכך שהמזדווגין להרע להם לוקים בנגעים, כגון פרעה ואבימלך בשביל שרה:

אם משה רוצה שיאמינו לו, הוא צריך להגיד להם שהוא נענש על זה שהוא סיפר עליהם לשו הרע.

(ט) וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשׁוֹנֵי הָאֱלֹהִים וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקוֹלָךְ וְלִקְחַתְּ מִמִּימֵי הַיָּאֵר וְשִׁפְכֶתָּ הַיְבֵשָׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיְבֻשָׁת:

אנו לא רואים את האותות בפועל, ואולי כן, אבל הכול נאמר למשה בסנה.

שיחה ד':

(י) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְקֹנָק בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי גַם מִתְמוּל גַּם מִשְׁלֹשִׁים גַּם מֵאֵז דְּבָרְךָ אֶל עֲבָדְךָ כִּי כָבֵד פֶּה וְכָבֵד לְשׁוֹן אֲנֹכִי: (יא) וַיֹּאמֶר יְקֹנָק אֵלָיו מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם אוֹ מִי יְשׁוּם אֶלֶם אוֹ חֵרֵשׁ אוֹ פֶקֶח אוֹ עֵוֶר הֲלֹא אֲנֹכִי יְקֹנָק:

אגב, התופעה של 'אנכי' חוזרת כל הזמן.

על פסוק י' אומר רש"י:

גם מתמול וגו' - למדנו שכל שבעה ימים היה הקדוש ברוך הוא מפתה את משה בסנה לילך בשליחותו מתמול שלשום מאז דברך הרי שלשה, ושלושה גמין רבויין הם, הרי ששה, והוא היה עומד ביום השביעי כשאמר לו זאת עוד (להלן פסוק יג) שלח נא ביד תשלח, עד שחרה בו וקבל עליו.

בפשטות הכוונה של פסוק יא' היא שהקב"ה שם את הפה לאדם ולכן הוא קובע. אבל הפסוק לא מובן. כי פה ואלם הם הפכים. אבל אלם זה לא ההפך מחרש? אלו שתי מומים. אבל פקח ועיוור – הם שני הפכים. אז לא מובן?

רש"י מסביר בכלל אחרת:

מי שם פה וגו' - מי למדך לדבר כשהיית נדון לפני פרעה על המצרי: **או מי ישום אלם** - מי עשה פרעה אלם שלא נתאמץ במצות הריגתך, ואת משרתיו חרשים, שלא שמעו בצוותו עליך, ולאספקלטורין ההורגים מי עשאים עורים, שלא ראו כשברחת מן הבימה ונמלטת:

כלומר הקב"ה, לא מדבר באופן כללי, אלא על משה בפרט. הקב"ה אומר למשה – מי שם פה לך לדבר עם פרעה, שאתה ברכת בגלל שהרגת את המצרי. אז אם הסתדרת עם הפה כבר בעבר, ואני עזרתי לך, אז אני יכול לעזור לך תמיד, אז מה אתה שואל?

(יב) וְעַתָּה לֶךְ וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהוֹרִיתִיךָ אֲשֶׁר תִּדְבָּר:

שיחה ה':

(יג) וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי שְׁלַח נָא בְיָד תְּשַׁלַּח: (יד) וַיַּחַר אֵף יְקֹנָק בְּמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶהְרֵן אַחִיךָ הֲלֹא יִדְעָתִי כִּי דַבֵּר יְדַבֵּר הוּא וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרָאָךְ וְשָׁמַח בְּלִבּוֹ: (טו) וְדַבְּרַתְּ אֵלָיו וְשָׁמַתְּ אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיו וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְעִם פִּיךָ וְעִם פִּיהוּ וְהוֹרִיתִי אֶתְכֶם אֶת אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: (טז) וְדַבֵּר הוּא לֶךְ אֶל הָעָם וְהָיָה הוּא יְהִי לְךָ לְפֶה וְאַתָּה תְּהִי לּוֹ לְאֱלֹהִים: (יז) וְאֵת הַמַּטֵּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בוֹ אֶת הָאֱתוֹת:

לא מובן בכל המעמד מה הוא רוצה. כל פעם משה משנה את הטענה שלו, ולא מובן מה הוא רוצה? לא מובן כל המגמה שלו. ובכלל, הרי הקב"ה שולח אותו והוא אומר לו "שלח נא ביד תשלח".

והרי לי אפילו לא צריך להסביר מי שם פה לאדם, אז למשה רבנו צריך להסביר לו את זה?

ואם הוא רוצה את אהרן, אז למה מההתחלה הוא לא אמר זאת? אלא רש"י שהזכרנו קודם בפסוק י'
– ממשיך ואומר:

וכל זה, שלא היה רוצה ליטול גדולה על אהרן אחיו שהיה גדול הימנו ונביא היה, שנאמר
(שמואל א ב כז) הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים, הוא אהרן. וכן ביחזקאל (כ
ה) ואודע להם בארץ מצרים וגו', (שם ז) ואומר אליהם איש שקוצי עיניו השליכו, ואותה
נבואה לאהרן נאמרה:

אין לו ראייה בכל השנים הללו שהקב"ה נגלה אל משה, אבל לאהרן כן. כי כשהקב"ה נגלה לעלי ע"י
שמואל – אז הוא אומר- "הנגלה נגליתי לבית אביך", - ובית אביך של עלי- זה אהרן הכהן.

ואז בפסוק הבא:

(יח) וַיִּלֶךְ מֹשֶׁה וַיֵּשֶׁב אֶל יִתְרַ חֹתְנֵנו וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלֶיךָ נָא וְאֲשׁוּבָה אֶל אַחֵי אֲשֶׁר בְּמִצְרַיִם וְאֶרְאֶה
הַעֹוֹדִים חַיִּים וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ לְמֹשֶׁה לֵךְ לְשָׁלוֹם:

ובפסוק כז':

(כז) וַיֹּאמֶר יְקֹנָן אֶל אַהֲרֹן לֵךְ לְקִרְאֵת מֹשֶׁה הַמְדַבֵּר וַיִּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשַׁק לוֹ:
(כח) וַיִּגַּד מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן אֵת כָּל דְּבָרֵי יְקֹנָן אֲשֶׁר שָׁלַח וְאֵת כָּל הָאֲתוֹת אֲשֶׁר צִוָּהוּ: (כט) וַיִּלֶךְ
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וַיֵּאֲסֹפוּ אֶת כָּל זִקְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (ל) וַיְדַבֵּר אַהֲרֹן אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְקֹנָן
אֶל מֹשֶׁה וַיַּעַשׂ הָאֲתוֹת לְעֵינֵי הָעָם: (לא) וַיֵּאֱמֶן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פָקַד יְקֹנָן אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי
רָאָה אֶת עֵבְרִים וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ.

לא משה מדבר עם הזקנים, אלא אהרן- כי כך היה הסיכום שהוא יהיה לפה.

בסיכום מעמד הסנה- משה ואהרן פועלים ביחד. אהרן הוא לא רק הדובר, אבל גם אהרן עושה
אותות.

והעם מאמין! אגב, בלי לשאול מה שמו! וכן כמו שרש"י אמר – בגלל ששמעו שפקד פקדתי – וזה
הסימן.

ופרשת שמות מסיימת בדברים הקשים

(כא) וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם יִרָא יְקֹנָן עֲלֵיכֶם וַיִּשְׁפֹּט אֲשֶׁר הִבְאִשְׁתֶּם אֶת רֵיחֲנוּ בְּעֵינֵי פְרַעֲה וּבְעֵינֵי
עַבְדָּיו לְתֵת חֶרֶב בְּיָדָם לְהַרְגֵנוּ: (כב) וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶל יְקֹנָן וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי לְמָה הִרְעַתָּה לָעַם הַזֶּה
לְמָה זֶה שָׁלַחְתָּנִי: (כג) וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הִרַע לָעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ
אֶת עַמֶּךָ:

שוב, משה מזכיר את השם של הקב"ה. ומה הקב"ה עושה:

(א) וַיֹּאמֶר יְקֹנָן אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפְרַעֲה כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחַם וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשֶׁם
מֵאֶרְצוֹ: ס (ב) וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי יְקֹנָן: (ג) וְאֵרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב
בְּאֵל שַׁדַּי וְשָׁמִי יְקֹנָן לֹא נֹודַעְתִּי לָהֶם: (ד) וְגַם הִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם לְתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת
אֶרֶץ מִגְרִיָּהם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהֶּ: (ה) וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים אִתְּכֶם
וְאֶזְכָּר אֶת בְּרִיתִי: (ו) לָכֵן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְקֹנָן וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלֹת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי
אֶתְכֶם מִמַּעֲבַדְתֶּם וְגֵאלְתִּי אֶתְכֶם בְּזְרוּעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים: (ז) וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לָעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם
לְאֱלֹהִים וַיְדַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְקֹנָן אֲלֵהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלֹת מִצְרַיִם: (ח) וְהִבְאִיתִי אֶתְכֶם אֶל
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי לְתֵת אֶתְהָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלַיַּעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֶתְהָ לָכֶם מִוִּרְשָׁה אֲנִי יְקֹנָן: (ט)
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מִקִּצְרֵ רֹחַ וּמִמַּעֲבַדְתֵּי קִשָּׁה:

אז כנראה שכן יש חשיבות לשם של הקב"ה.

הקב"ה נגלה אל משה ורוצה למנות אותו להוציא את בני ישראל ממצרים. למשה יש שתי שאלות עיקריות. השאלה הראשונה היא השאלה שתישאל גם על ידי עם ישראל במעמד הר סיני. משה שואל 'מי אנכי', ובעומק הכוונה היא – 'ריבונו של עולם – מי הוריד את עמ"י למצרים? אתה! עם ישראל ירד למצרים כי אתה הורדת אותנו – ולכן אתה צריך להעלות אותנו – ולא אני! אגב, הוא צודק – ולכן בסוף – "אני ולא מלאך, אני ולא שרף, אני ולא שליח, אני ה', אני הוא ולא אחר! השאלה הראשונה היא – שמשה אומר שכדי לעמוד מול הרוע שבעולם, ולמגר את מציאות הרוע של פרעה – זה כבר לא עניין של בשר ודם.

השאלה השניה היא – האם זכו ישראל לצאת ממצרים? בעומק הכוונה – היא לא לשון הרע על עם ישראל. כי הרי אם היו באים אל היהודי הפשוט ואומרים לו להציל יהודי אחר מצרה – הוא היה שואל – מדוע הוא זוכה? איזו שאלה זו, הרי הקב"ה אומר לך להציל יהודי אז מה אתה שואל?

לא לזה כוונת שאלת משה. אלא משה אומר – שימים רבים עברו מאז שאני לא הייתי פה. כבר שנולדתי הייתי ביאור, וכבר שמונים שנה – אנו נמצרים לאחר הגזירה של "כל הבן הילוד". אז מה קרה פתאום? מה השתנה? הוא ישאל את השאלה הזו הכי חריף – בסוף הפרשה. – "למה הרעתה לעם הזה? ומאז באתי לדבר אל פרעה בשמך הרע לעם הזה?".

הרי אם הגאולה היא המגמה, והכול זה דרך משה, אז מדוע משה שואל שאלות?

אלא ההסבר הוא שיש כאן זיכור שבן אדם לא יכול להבין אותו, ולכן משה אומר לקב"ה – שהוא יוציא אותם. וזה מה שבני ישראל יאמרו במן תורה – "רצוננו לראות את מלכנו". אבל הקב"ה לא יסכים ויגיד – "בעבור ישמע העם בדברי עמך".

הטענה הראשונה של משה – שהגאולה ממצרים צריכה להיות אלוקית. וגם בני ישראל מצד עצמם לא יכולים. מול המציאות הפרעונית בעולם – חייבים את "אני ה' – אני ולא אחר".

אז מה הקב"ה עונה לו? אתה צודק ולא צודק. הקב"ה אומר לו שזה צריך להיות דווקא בשר ודם. אבל למה דווקא משה? כי אהיה עמך. העומק של הדברים – הוא שבאמת אתה לא חשוב לדבר עם מלכים, ואתה לא תוכל לעמוד לפני פרעה, ואתה לא תוכל לדבר, אלא המדרגה שלך – היא שאתה תעמוד לפני פרעה – זה לא אתה – אלא אתה צינור מוחלט – אין אותך – זה אני. הכול אלוקות. משה הוא הביטול הכי גמור.

לכן צריך "של נעלך". המקום שעמד עליו משה הוא לא אדמת קודש. הר סיני יהיה אדמת קודש – רק במעמד הר סיני. אחרי מתן תורה – הצאן והבקר כן ירעו.

של נעלך. יש ראש ושינים ופנים ולב ויש רגליים. הראש עוסק בהשגות גדולות, אבל הרגליים אחוזות בקרקע באדמה. אני לובש נעליים כי זה הביטוי של האדם – שהוא נעלה מבעלי החיים שלא נועלים נעליים. אבל הוא גם נועל את עצמו. ובזה הוא גם מתעלה מהאדמה. הוא נועל את נעליו – ולכן אתה לא נאחז בקליפות מלמטה. הקב"ה אומר למשה – של נעלך, כי אתה לא נמצא כאן למטה. אצלך אין חילוק בין הרגליים לבין הראש – לכן המקום שאתה עומד עליו אדמת קודש, שאתה עושה אותו קדוש. "ויאמר הנני". אומרים חז"ל במדרש – שגם אצל אברהם וגם אצל יעקב, אבל רק אצל משה אין פסק מפריד באמצע. "ויאמר משה משה" – אין הפרדה. ואומרים חז"ל – יש אברהם של למטה, יש למעלה – ולכן יש פסק. אבל אצל משה – אין הבדל בין משה של למטה למשה של למטה.

סנה בוער – דווקא בחורב. דווקא במקום בו היובש שורף. כל סנה בוער צריך להתאכל. אבל הסנה לא מתאכל. האש היא גם האש מלמטה, והיא גם האש של הרוע והגלויות. וחז"ל לומדים כאן 4 פעמים שכתוב הסנה – כנגד 4 גלויות. אבל אומר רבנו בחיי – שיש כאן גם אש מלמעלה, האש האלוקית,

שהמקום הראשונה בו יקריבו קורבנות ותרד אש מלמעלה – זה המקום הזה. אש מלמעלה – לתוך הסנה – שאומרת שיש אש בכל, אבל בכל דבר יש אינסוף. הסנה הזה לא כלה. המעטפת אולי כלה, אבל הנקודה הפנימית – אינה כלה- כי היא אלוקות.

"משה קיבל תורה מסיני". אבל הוא לא קיבל מסיני, אז למה לא כתוב בסיני? כי לא חשוב המקום. אלא חשוב – האופן. חשוב הביטול כמו הר סיני. משנה א' של מסכת אבות – היא להיות משה. משה קיבל תורה מהאש, מהקוצים, מהאבנים, מהשל נעלך. את זה הוא מסר ליהושע- את הביטול. ולכן רק לו נאמר "של נעלך". ושם זה היה ביריחו,

אז מה זכו ישראל? הקב"ה אומר למשה- שהוא הולך לקחת את העם לאחר הזיכור של מצרים – לראות את הסנה. את מה שהוא רואה עכשיו בסנה, כולם יראו אש בוערת בהר. כולם יראו מראה אש אוכלת, והר בוער.

לאדם שרואה הר בוער- הוא לא יבין למה הוא צריך את משה כצינור? הוא יחשוב שהוא אינסופי.

לצאת ממצרים – זה כל יום ויום. אבל בשביל זה צריך משה – בסנה!

במסכת אבות – זה כל החכמים שהם הניצוצות של בחינת משה. בכל דור יש מושה שמושה את הדור מההגיון הטבעי של סנה בוער שמתאכל כמו כל סנה אחר, ומושה אותנו להבנה שיש סנה בוער שאיננו אוכל. זאת ההקדמה למסכת אבות. את כל המשייה הזה כל אחד העביר לדור הבא אחריו. וזה שושלת המסירה.

ולגבי מה שמו? התשובה היא יקוק – מידת הרחמים. אבל אומר הרבי (בהתוועדויות) – שהשאלה היא לא מה שמו, אלא שם זה צורת הנהגה. הם ישאלו אותנו באיזה שם – אפשר להסביר את עשרות שנות השואה הללו? באיזה שם אפשר להסביר? והקב"ה עונה – "אהיה אשר אהיה" – פירוש – עמו אנכי בצרה. תגיד להם – שבאותה שעה שהם היו נרדים בפרך – גם אני הייתי שם. תגיד להם – שבמקום הכי נמוך שיהודי נמצא- הקב"ה נמצא איתך שם. וזה הדבר היחיד שלכן אתה תבין – שמהמקום הכי נמוך – אתה תצא לעלייה שהיא אלוקית.

לכן אומר לו משה- שההופעה של מידת הרחמים – נעלמת. לכן אומר לו הקב"ה- ושמי ה' לא נודעת להם – הוא באמת נעלם. וצריך לחפש אותה. מידת הרחמים אינה מופיעה בנגלה. אז מה כן יש? יש זכרי – שם אדנות. והקב"ה הוא האדון שאחראי לעבדיו.

ראיתם פעם ספר שאת המילה המרכזית בו אי אפשר לקרא? זה התפקיד שלנו לזכור שמידת הרחמים נעלמת ולא תמיד נראה אותה. ראיתם פעם מישהו שיש לו שם אבל לא כדי שיקראו לו? כן, אלא כדי שנדע שהוא נעלם. יש מידת הרחמים בעולם, והיא תופיע, כי הקב"ה נמצא ביחד אתנו.

אל תגיד להם שאני נמצא איתם מלמעלה, אלא אני נמצא למטה ביחד איתם, ושכינה בגלות כפשוטו. והקב"ה הוא זה שיוציא אותנו באמת, אבל דרך משה – הצינור, הבטל.

והכול ילך למצב שהשכנים ירצו להוציא אותנו. זה השכנה ומגרת ביתה, זה חן העם הזה שיהיה בעיני מצרים. זה המצב שאז יהיה אפשר לצאת.

התפקיד הוא לא רק לגאול את העם מלמעלה, אלא צריך להכין את הכלים מלמטה- צריך למשות את כולם מלמטה. ואז אומר משה רבנו – שבבני אדם שאני מכיר זה לא קיים, לכן אומר לו הקב"ה – את הנחש ואת הצרעת. כי למשה יש כוח למשות את הכול. כל יהודי הוא אינסוף, הוא אלוקות. ואז משה בא וטוען – ומבין שצריך מישהו שמאמין עד הסוף באלוקות למטה, ויכול להגיע עד למטה להרים, אבל אני מכיר רק את אהרן – כזה, וזה לא אני.

חלק א'- זה אתה, ולא אני.

חלק ב' - העניו יודע את מעלתו, אבל הוא אומר, שאני כבד פה- התקשורת שלי היא כזאת שלא ישמעו – לכן צריך את אהרן. הוא הנביא, והוא אוהב השלום ורודף השלום, הוא אוהב הבריות והוא המקרב אל התורה- הוא צריך להרים. והקב"ה אומר לו – מי שם פה לאדם?! לכן אומר הקב"ה – מלכתחילה הוא ראוי, וצכן אתה צודק- והוא יהיה לפה ואתה לאלוקים. ומעתה אין משה ואהרן - פרק ו' פסוק כו': "הוא אהרן ומשה". שמעתם עברית? '

'רצון שכני סנה'- הרצון של הקב"ה בסנה, הוא הופעת האלוקות, וזה רק באחדות. ורק פעם אחת ויחידה יחזור משה רבנו ויזכיר את הסנה- בסוף ספר דברים – בברכת משה ליוסף:

"ורצון שכני סנה". הרצון של הקב"ה הוא להיות שוכן, דווקא במי שהוא עושה סנה. הרצון שלו להשכין שכינה בתוך הסנה. זה יוסף וזאת הפעם היחידה בה יזכר הסנה.

כל חמשת חלקי השיחה הם מסביב לאותה נקודה. משה לא יחזור וידבר על היותו כבד פה, אלא על ערל שפתיים. ורש"י אומר - כמו ערלה –אטום שפתיים. ואת הדיבור כבר החלטנו להעביר לאהרן. הוא לא טוען שוב – שהוא כבר פה, אלא שהוא אטום.

עשיו אפשר לצוות – "להוציא את בני ישראל מארץ מצרים". מעמד הסנה הוא המעמד בו מתגלה – שאני ה' – אני ולא אחר. משה מופיע את הגאולה ע"י כלים של בשר ודם, ואז אהרן מצטרף כי הם אחד. וזה מהלך אחד – שהכול הוא בסנה. משה רועה צאן יתרו, מגיע לחורב, ועם המטה של הרועים – הם החיבור אל המציאות – אל הלמטה – הוא יוציא את ישראל. מכאן הוא ייקרא- מ'רועה צאן יתרו' ל'רעה מהימנא'.

שנזכה להיות בבחינת משה, ולצאת כל אחד מהמצרים שלו בכל שעה ולגאולה שלימה במהרה בימינו.